

POSTANOWIENIE

Dnia 26 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa M. P.

przeciwko M. R. i T. R.

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego T. R.

przeciwko M. P.

o ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 26 sierpnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej - powódki wzajemnej T.R.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 31 maja 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania T.R. kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adw. M.K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) wynagrodzenie w kwocie 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych), w tym należny podatek VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej T. R. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanej T.R. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31 maja 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Zdaniem skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie: „Komu przysługuje prawo do wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu przez osobę trzecią niebędącą

najemcą. Czy uprawnienie takie przysługuje nieposiadającemu najemcy, czy też wyłącznie właścicielowi nieruchomości”. W rezultacie, interpretacji wymaga zakres ochrony udzielonej najemcy za pośrednictwem art. 690 k.c. Innymi słowy, skarżąca oczekuje odpowiedzi na pytanie, jaki jest zakres uprawnień najemcy lokalu mieszkalnego na podstawie art. 690 k.c. w związku z przepisami art. 222-231 k.c., w szczególności, czy zakres ten ogranicza się do roszczenia windykacyjnego i negatoryjnego, czy też jest szerszy i obejmuje np. roszczenie za bezumowne korzystanie z lokalu.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, ale brak jest podstaw do przyjęcia, że skarżąca zdołała wykazać istnienie tej przesłanki.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącą skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny i na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (zob. postanowienia SN: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08).

W skardze brak jest argumentacji prawnej odpowiedniej dla wykazania powołanej przez skarżącą przyczyny przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Wykazanie jej wymaga, poza sformułowaniem określonego problemu prawnego o charakterze abstrakcyjnym i powołaniem przepisów, które stanowiły źródło jego powstania, zaprezentowania stosownej argumentacji prawnej przekonującej o istnieniu na tle tego problemu rozbieżnych ocen prawnych, a także świadczącej o poważnych trudnościach w jego rozwiązaniu, ponadto wskazania, dlaczego jest ono istotne (zob. postanowienia SN: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 12 grudnia 2013 r., IV CSK 384/13). Uzasadniając wniosek, pozwana nie uwzględniła tych wymagań i nie przedstawiła argumentacji prawnej, która mogłaby przekonać, że w sprawie pojawił się istotny, abstrakcyjny problem prawny, budzący poważne wątpliwości i wymagający rozwiązania przez Sąd Najwyższy. Analiza wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanej prowadzi do oceny, że nie wykazała ona występowania w sprawie takiego zagadnienia prawnego. Skarżąca w sposób ogólny odwołała się do wymienionej wyżej przesłanki, przedstawiając pytania, na które – jej zdaniem – Sąd Najwyższy powinien odpowiedzieć. Pozwana pominęła, że ocena podnoszonych przez nią kwestii zależy w znacznym stopniu od okoliczności faktycznych ustalonych w konkretnej sprawie i nie może być dokonywana zupełnie abstrakcyjnie. Nie wykazała zatem, że przedstawione przez nią zagadnienia mają charakter abstrakcyjny i nie zostały jeszcze rozstrzygnięte, mimo licznych wypowiedzi w tym przedmiocie Sądu Najwyższego.

Artykuł 690 k.c. nie zawęża kręgu podmiotów, wobec których najemca korzystać może z ochrony na zasadach przewidzianych dla prawa własności. Wobec tego ochrona ta w kontekście podmiotowym ujmowana jest bardzo szeroko. Jak podnosi się w doktrynie, w ramach ochrony przysługującej najemcy lokalu na podstawie art. 690 k.c. może on skorzystać z: 1) roszczenia windykacyjnego (art. 222 § 1 k.c.), a więc może żądać od osoby, która faktycznie włada lokalem (lub jego częścią), aby lokal został mu wydany; władający lokalem może zasłaniać się skutecznym względem najemcy uprawnieniem do władania lokalem – może to być np. inne prawo bezwzględne (prawo rzeczowe), czy najem; 2) roszczenia negatoryjnego przeciwko immisjom bezpośrednim (art. 222 § 2 k.c.),

tzn. naruszania prawa najemcy w inny sposób niż przez pozbawienie faktycznego władztwa; 3) roszczenia negatoryjnego o zaniechanie immisji pośrednich (art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c.), a więc zakłócania wykonywania prawa do używania lokalu przez korzystających z lokali lub nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia lokalu (nieruchomości) i stosunków miejscowych (zob. uchwałę SN z dnia 4 marca 1975 r., III CZP 89/74, OSNCP 1976, nr 1, poz. 7). Ochrona przyznana najemcy lokalu nie wyklucza przy tym roszczenia właściciela do najemcy albo do osoby trzeciej, którzy bezprawnie zajmują lokal, o wydanie przedmiotu najmu (zob. wyrok SN z dnia 13 maja 1982 r., III CRN 85/82, OSNCP 1982, nr 11-12, poz. 179).

Sąd Apelacyjny opowiedział się za wyrażanym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, że za dopuszczalnością dochodzenia przez najemcę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu w granicach wynikających z obciążających najemcę świadczeń (w zakresie wysokości roszczenia (zob. uchwałę 7 sędziów SN z dnia 10 lipca 1984 r., III CZP 20/84, OSNCP 1984, nr 12, poz. 209) przemawia to, iż skoro ustawodawca dopuszcza odpowiednie stosowanie przepisów o ochronie własności do prawa używania lokalu, nadając temu prawu bezwzględny charakter, to trudno przyjąć, że jeśli osoba trzecia bezprawnie lokal wynajmowany zajmie, to rekompensaty za spełnione wynajmującemu świadczenia czynszowe najemca będzie mógł poszukiwać tylko na zasadach ogólnych (art. 415 lub 405 i n. k.c.). Można też zastanawiać się, dlaczego roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z lokalu byłoby nie do pogodzenia z istotą stosunku najmu, skoro właśnie prawo do używania lokalu ma charakter bezwzględny. Zajmowanie lokalu stanowiącego przedmiot najmu przez osobę trzecią w taki sposób, że uniemożliwia to korzystanie z lokalu przez najemcę, nie zwalnia najemcy z obowiązku zapłaty czynszu. Zachowania tej osoby mogą być zwalczane przez samego najemcę (zob. wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 513/03).

Poza tym skarżąca zdaje się nie zauważać, że Sąd Apelacyjny rozważył obie podstawy odpowiedzialności pozwanych – obok powyższej, także właśnie zasady ogólne (art. 415 k.c.), omawiając szeroko tę tematykę. Gdyby nawet przyjąć za zasadny pogląd wyrażony w skardze kasacyjnej o możliwości zastosowania art. 224 i n. k.c. jedynie do właściciela rzeczy, to nie można pominąć

odpowiedzialności pozwanych w ramach odpowiedzialności deliktowej, czego w skardze kasacyjnej nie zanegowano.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostało sformułowane w sposób odpowiadający uzasadnieniu podstawy kasacyjnej i zawiera wyłącznie argumenty dotyczące zasadności jedyne zarzutu, na którym skarga została oparta. Przedstawiona przez skarżącą kwestia nie jest istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., lecz stanowi jedynie zmodyfikowaną postać postawionego zarzutu i sprowadza się do pytania o możliwość zastosowania powołanego w skardze przepisu prawa materialnego w określonym stanie faktycznym. Ustalenia poczynione w postępowaniu apelacyjnym pozostały niewzruszone ze względu na brak w skardze podstawy naruszenia przepisów postępowania, a zatem były dla Sądu Najwyższego wiążące (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Nie ma zatem wątpliwości, że sformułowane w skardze zagadnienie prawne nie wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Ze względu na osobistą, zdrowotną i majątkową sytuację skarżącą odstąpiono od obciążania pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz strony powodowej (art.102 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r., poz. 18), z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769), a więc przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.). Analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do

uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia, tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.